

FRAGMENTOITUNUT HISTORiantutkimus?

ANU LAHTINEN

toimii tutkijana Turun yliopiston historian laitoksessa.

■ Kevättalvella järjestetyn *European Social Science History Conferencen* ohjelmaan kuului Alun Munslow ja Keith Jenkinsin tähdittämä työryhmä nimeltä ”Onko historia enää tieteenala?” (*Is history a discipline anymore?*). Kysymys on kiintoisa, mutta ei taida lopultakaan kohahduttaa keskivertoa historiantutkijaa.

Sen sijaan mieleen tulee useinkin kysymys, onko historia enää ”yksi tieteenala” (*a discipline*) vai onko se hajaantunut ja fragmentoitunut niin, ettei kahden eri näkökulman välillä välttämättä löydy yhdistäviä piirteitä. Historiantutkimuksessa voidaan toki vanhastaan löytää perinteisiä poliittisen historian ja kulttuurihistorian kenttiä, mutta ne limittyvät toisiinsa, ja yksittäisen kentän sisältäkin löytyy suuri kirjo teemoja, epistemologisia kantoja ja risteilevien keskustelujen mahdollisuuksia. Joku punnitsee tuskaisesti rajanvetoa sosiologiaan, toiselle keskeistä on vuoropuhelu queer-tutkimuksen kanssa, kolmas tunnustelee kosketuspintaa kognitiotieteistä.

Silmäys *Historiallisen Aikakauskirjan* kolumneihin antaa viitteitä siitä, että jos ei muu niin oman paikkansa etsiminen yhdistää hyvinkin erilaisia historian näkökulmia.

Eräänä haasteena on kuitenkin se, miten säilyttää keskusteluyhteys muihin tutkimus-suuntiin. Maksaako se edes vaivaa, pelkistyykö aihe liikaa, kun sitä yrittää popularisoida edes muiden aihepiirien historioitsijoille? Tulisiko mieluummin leiriytyä omaan kaveripiiriin, mistä saattavat löytyä sekä asiantuntevimmat kriitikot että kannustajat? Voiko ja ehtiikö tutkija tavoitella molempia ja ehkä vielä hiukan suuremkin yleisön huomiota?

Fragmentoitumisesta ja toisiaan vaivoivoin hipeisistä keskusteluvirroista puhuttiin elokuussa Reykjavikissa, yhdeksännessä pohjoismaisessa naishistoriantutkimuksen konferenssissa. Naishistoriaa ja sen lähialoja luotaavaa konferenssia on järjestetty 1980-luvulta lähtien. Muistitieto kertoo, että konferenssitraditio alkoi aikana, jolloin aihepiiri ei ollut kovin tervetullut pohjoismaiseen historiantutkimuksen konferenssiin. Osanottajien ja esitelmien määrät ovat vuosien varrella kasvaneet, ja samalla on kasvanut myös näkökulmien ja teemojen kirjo. Konferenssissa mainitaan nykyään usein myös käsitteet sukupuoli- ja mieshistoria.

Vuosien kuluessa tutkimusalan asema on muuttunut, mikä näkyi myös konferenssiohjelmaan perinteisesti kuuluvissa ”missä mennään” -paneelissa. Niissä pohdittiin muun muassa, mikä on naishistorian ja sukupuolihistorian suhde historian yliopisto-opetukseen ja tieteelliseen julkaisemiseen. Tutkimusta on vuosikymmenten varrella tehty paljon, mutta sisältyykö esimerkiksi peruskursseihin aihepiirin opetusta, vai onko opiskelu valinnaisten kirjatenttien ja satunnaiskursseiden varassa? Tutkija saattaa yllättyä tutustuessaan vaikkapa oman lai-

toksensa opetusohjelmaan. Entä missä määrin alan tutkijoiden tulisi julkaista ”yleisissä” historia-alan julkaisuissa, missä määrin omissa porukoissaan?

Keskustelu linkittyi siis klassikkopulmaan eli siihen, onko naishistorian tai sukupuolihistorian toivottavampaa integroitua vai pysyä erillään, tai onko ylimalkaan varaa valita. Omasta vuosikymmenen mittaisesta perspektiivistäni valinnanvara näyttää kasvaneen. Vuosituhannen alussa tuntui siltä, että oli helpointa saada naishistoriaa esille paikallisessa julkaisusarjassa. Nyt pohjoismaiset ”valtavirran” refereejulkaisut näyttävät myötämielisemmiltä. Prosentuaalisesti naishistorian osuus ei kuitenkaan ollut kovin suuri. Keskustelussa tuli joka tapauksessa esiin, että naishistorian ja sukupuolihistorian teemoja käsittelevät artikkelit olivat saaneet näkyvyyttä ja positiivista palautetta ”valtavirtajulkaisujen” lukijoilta.

Sangen samanlaisia integroitumisen ja erillisyyden pulmia, mutta erityisesti keskiajan näkökulmasta, luotasi keynote-luennoitsija, professori Judith M. Bennett. Hän pohti esimodernin ajan tutkimuksen sekä ”valtavirtaisen” naishistorian ja naistutkimuksen suhdetta. Teoksessaan *History Matters* (2006) professori Bennett toteaa, että esimodernin ajan naishistorian tutkimus ja muukin vanhojen aikojen tutkimus on ollut heikosti esillä etabloituneissa historia-alan konferensseissa tai julkaisuissa.

Keskiajan tutkijana Bennett korosti, että historioitsijoiden tulisi kiinnittää huomiota pitkän aikavälin jatkumoihin ja muutostiloihin. Hän katsoo, että esimerkiksi ymmärrys palkkaerojen pitkästä historiasta voi auttaa hahmottamaan, miten syvään juurtuneita tietyt rakenteet ovat ja miten radikaaleja otteita niiden muuttaminen voi vaatia. Judith M. Bennett kannusti varhaisen naishistorian tutkijoita pitämään yhteyttä niin historioitsijoihin kuin naistutkimukseenkin ja epäili, että omiin instituutioihinsa eriytyneet keskiajantutkijat loivat osin itse tarpeetonta eriseuraisuutta. ”Syvälle menneisyy-

teen luotaava historia” tarjoaa arvokasta perspektiiviä naishistorialle ja naistutkimukselle – ja toki monille muillekin aloille, kuten esimerkiksi poliittisen historian professori Kimmo Rentola huomautti taannoisessa HAikin kolumnissaan. Siinä vain tarvitaan hiukan alojenvälistä tulkkausta.

Myös yleisön kommentteissa esitettiin välillä haikeitakin muistoja naishistorian (myytisten?) alkuaikojen yhteisistä tavoitteista ja niiden herättämästä innostuksesta. Olivatko naishistorian tutkijat hajaantuneet liian etäälle toisistaan, niin etteivät heitä enää yhdistäneet samat tieteelliset, poliittiset tai tiedepoliittiset tavoitteet? Jotkut konkarit pohtivat myös, että pohjoismaainen naishistoria on saavuttanut asemansa luopumalla terävimmästä särmästään. Hiukan samoilla linjoilla taisi olla Judith M. Bennetkin, joka toivoi, että jymäkkä mutta epämuodikas ”patriarkaatti”-sana pääsisi takaisin arvoonsa ja korvaisi edes osittain nykyiset hienovaraiset ilmaisut ”sukupuolten välisen hierarkian epätasapainosta”.

Laajeneminen ja alkupisteestä etäännyminen lienee kuitenkin merkki tieteenalan terveestä uusiutumisesta. Gerda Lerner vaihtuu Joan Scottiin, tämä Judith Butleriin ja Butler taas seuraavaan, mieliä sykähdyttävään tutkijaan. Samoin on ymmärrettävää, että tietty näkökulma tai käsiteapparaatti tuntuu jossakin vaiheessa loppuun kalutulta ja että uudet tutkijat hakevat painotuksia, joita veteraanit eivät aina tunnista relevanteiksi. Jälkimmäistä näkökulmaa painotti Silke Neunsinger elokuisessa *Labouring Feminism* -konferenssissa Tukholmassa. Avajais sanoissaan Neunsinger totesi, että työväenhistoria on joidenkin silmissä heikentynyt, mutta että ainakin naistutkimukseen ja kolmansiin maihin liittyvät työväentutkimuksen näkökulmat kukoistavat. Konferenssissa kuultiin myös useita varhaismodernia työelämää käsitteleviä esityksiä. Historia-ala saattaa fragmentoitua, mutta onneksi rajojen yli jaksetaan sittenkin käydä keskustelua. ■